

OKROŽNO GLEDALIŠČE - CELJE

OSREDNJA KNJ. CELJE

7219880062

NIKOLAJ VASILJEVIČ GOGOLJ

R E V I Z O R

KOMEDIJA V PETIH DEJANJIH

Režija: Milan Stante

Inscenacija: prof. Cvetko Štuka

O S E B E :

Anton Antonovič Skvoznik-Dmuhanovskij, mestni poglavar	Sedej
Ana Andrejevna, njegova žena	Sonja Rakuša
Marja Antonovna, njegova hči	Črepinškova
Luka Lukič Hlopov, šolski nadzornik	Kotnik
Njegova žena	Tea Rakuša
Amos Fjodorovič Ljapkin-Tjapkin, sodnik	Cigoj
Artemij Filipovič Zemljanika, oskrbnik dobrotelnih zavodov	Herman
Ivan Kuzmič Špekin, poštar	Mirnik
Peter Ivanovič Dobčinskij	} mestna graščaka {
Peter Ivanovič Bobčinskij	
Ivan Aleksandrovič Hlestakov, uradnik iz Petrograda	Staut
Osip, njegov sluga	Stante
Stjepan Iljič Uhovjortov, policijski nadzornik	Grobelnik
Kristijan Ivanovič Hiebner, okrožni zdravnik	Blagotinšek
Trgovci	Ramšak
Miška, poglavarjev sluga	Subic, ---, ---
Stražnik	Krašovec
Natakar	Tkalčič
	Modic

PREMIERA 17. I. 1946 ob 19:30 - DOM LJUD. PROSVETE

K UPRIZORITVI GOGOLJEVEGA „REVIZORJA“

V dobi ruskega carskega absolutizma, ki je vladal opirajoč se na ostanke fevdalizma in z brezdušnim birokratskim sistemom tlačil vsak pojim napredne miselnosti, je kljub vsej policijski cenzuri nastalo več genialnih umetniških del, ki so s prepričljivo silo pokazala svojim sodobnikom pravi duhovni obraz njihovega časa.

Med najznamenitejšimi deli te vrste je Gogoljev »Revizor«. Dasi ni bil Gogolj nikak zavestni revolucionar in je bil celo prepričan, da s svojim delom »služi državi in carju«, ta njegova kritika podkupljivega in brezvestnega uradništva ni samo žigosanje napak tega sloja, marveč žgoč protest proti vsemu absolutističnemu sistemu. To, da Gogolj ni znal napraviti koraka naprej in prikazati nujnost borbe za odstranitev tega sistema — kar nujno sledi iz okolja in časa — ne zmanjšuje pomembnosti njegovega dela.

Razumljivo je, da je »Revizor« ob svojem nastanku vzbudil val ogorčenja v takratnih vladajočih slojih in pri uradniških kritikih, ki so mu očitali, da je njegova komedija nenaravna, prisiljena in neverjetna, ker v njej »ne nastopa niti ena poštena oseba«. Gogolj je odgovoril na te napade: »Čudno; meni je žal, da nihče ni opazil poštenih oseb, nastopajoče v moji igri. Da, bila je poštena, plemenita oseba, nastopajoča v njej od začetka do konca. Ta poštena, plemenita oseba je bil — smeh.«

To ni tisti vulgarni, ščegetljivi smeh, sprožen iz komičnosti značajev in situacije, to je smeh, ki v nas vzbudi vprašanje: od kod to globoko ponižanje človeka, od kod ta propalost, ki jo srečujemo v življenju visoke družbe. To vprašanje je tirjalo odgovor in na to vprašanje ni bila zmožna odgovoriti Gogoljeva generacija liberalne buržuazije, niti ne naslednje, na to vprašanje so odgovorile ruske ljudske množice v veliki revoluciji. Zato je Gogolj, kakor tudi vsi drugi veliki duhovi ruske književnosti, postal ljubljenec in duševna last vsega sovjetskega ljudstva, ki čuva in razvija svojo bogato kulturno dediščino.

*

Velika in edina naloga umetnosti je služba ljudstvu. V borbi našega ljudstva za obnovev življenja, v borbi proti vsemu, kar je ostalo v nas in okoli nas starega, gnilega in škodljivega, je prav dramska umetnost tista, ki s svojim neposrednim in živim vplivom najbolj globoko lahko vpliva na preporod življenja. S svojimi nesmrtnimi figurami iz »Revizorja« nam bo Gogolj preko igralcev našega gledališča spregovoril in pokazal temoto in zavrženost starega sveta, ki ga je premagala borba zdravih ljudskih sil. Od teh temnih obrisov naj se v nas tem jasneje odraža svetloba in zdravje novega časa.

Sovinc.

O GOGOLJU, „REVIZORJU“ IN ŠE KAJ

Pisec »Revizorja«, Nikolaj Vasiljevič Gogolj, se je rodil 19. marca 1809 v malem trgu Soročincih, v tistem kotu pravljicne Ukrajine, umrl pa v težkih telesnih in duševnih mukah 2. februarja 1852 v Moskvi. V ruski literaturi mu pripada sekularna vloga velikega završitelja ene struje in začetnika druge — romantike in realizma. V tem leži njegov umetnostno - pionirski pomen.

Njegovo življenje nam slika njegov biograf takole: »Bivši državni uradnik je nastopal pred nami ob dopoldnevih v razredih »Patriotičnega instituta« kot pedagog, za časa obeda kot razposajen družabnik, neprisiljeno občujoč s svojimi neznatnimi soobedovalci; ob večerih se je pojavljal v vlogi domačega učitelja, sedaj odkrito kazoč, da ga pedagoški posel dolgočasi, sedaj veselo se kriveč od smeha s svojimi učenci v učni uri zgodovine in zemljepisa; včasih so ga videli v intimnem pomenku s Puškinom in njegovimi sošolci iz Nježina, potem zopet z materjo njegovih učencev, ali pa naposled kot gosta kakega aristokrata v vlogi čitatelja njegovih lastnih proizvodov.«

S potovanja po Ukrajini, kjer je zbiral snov za svoje literarno delo, se je vrnil v Petrograd precej izpremenjen: iz prejšnjega mladeniča, sedaj sanjača, potem veseljaka, je postal mož, čigar humor se je začel vedno bolj izpreminjati v satiro. Takrat se mu je porodila misel, da bi napisal satirično komedijo iz uradniškega življenja. Od vseh strani so se mu vsiljevali modeli na zunaj mogočnih činovnikov, na znotraj smešno klavnih duševnih pokvek. Ti važni činitelji države in naroda so vzbudili intenzivno zanimanje onega Gogolja, ki je živel in občeval v prijateljskem krogu Puškina, smatrajočega po načinu vseh romantikov pisateljski poklic za nekako svečeniško narodno misijo. Po mnogih dramatičnih poizkusih je prišel na idejo »Revizorja«.

Z »Revizorjem« Gogolj ni postavil na oder kakih izjemnih posamičnih ljudi, marveč zastopnike posameznih družabnih vrst, od osladnega gizdalinskega plemiškega pokvarjenca pa do zakotnega preplašenega uradnika. Tako se v tej komediji ob smehu zmeraj prikazuje trn očitka, ki nam kaže resnične zgodbe in napake, ki nam stopajo v zavest. »Revizor« ni le sijajna slika podkupljivosti v tedanji absolutistični Rusiji, ni le specifično ruska socialna satira, ampak globoka občeloveška komedija z močnim moralnim in socialnim poudarkom. Gogoljeva obsodba velja vsem družbam vseh časov in vsakemu posamezniku.

*

Kakor pripovedujejo, je car po prvi predstavi v Petrogradu 19. aprila 1836 poklical pisatelja k sebi v ložo in mu med drugim dejal: »Tako se nisem še nikdar smejal!« In Gogolj je odvrnil: »Jaz sem pa pričakoval od te igre popolnoma drug učinek.«

*

V Sloveniji je bil Gogoljev »Revizor« prvič izvajan l. 1887 v Ljubljani v starem Deželnem gledališču. Naslednje leto so ga zopet igrali v Čitalnici. Pozneje je prišel na oder 1892. v ustanovnem letu poklicnega gledališča v Ljubljani. Po prvi svetovni vojni so ga domači igralci uprizorili zopet 1921. Gostovali pa so z njim tudi Hudožestveniki. Tudi v Mariboru in po raznih diletantskih odrih se je »Revizor« zelo priljubil.

Zbral Gustav Grobelnik.

PREGLED GLEDALIŠKEGA IN OSTALEGA KULTURNEGA DELA V CELJU OD OSVOBODITVE DO PREMIERE „REVIZORJA“

Po več kakor štiriletnem preganjanju in uničevanju Slovencev in vsega, kar je slovenskega, je na celjskem odru spet zaživela slovenska beseda. Izpolnila se je vroča in nestrpna želja vseh tukajšnjih gledališčnikov in tudi ljudstvo samo je v tem dejstvu našlo novo oporo, sigurnost, da prihaja nova era oznanitve svobode tudi z najvišjega foruma, merodajnega za dober kontakt posameznika do celote — z odra.

Čeprav so bile prilike za nas Celjane, kar se tiče odra in drugih potreb, mnogo težje kakor povprečno drugje v naši federativni edinici, smo vendar docela doumeli nujnost kulturnega prosvetljenja naroda, kako, bodi razvidno iz naslednjega kratkega pregleda našega doseganjega dela.

Z ljubeznijo strastnih gledaliških amaterjev smo se vrgli na delo in kmalu po osvoboditvi postavili na oder »Raztrgance« Mateja Bora-Pavšiča. Iz kadra različnih, razcepljenih gledaliških družinic predvojne Jugoslavije smo sestavili kompaktno gledališko družino, zmožno pod danimi pogoji ustvariti tudi večja dela.

Kritika je »Raztrgance« celjskih igralcev dobro ocenila, tudi igralci sami so čutili, da so s tem svojim prvim nastopom po skoraj petih letih preganjanja položili močne in sigurne temelje za nadaljnje delo. Režiral je Hinko Leskošek, učinkovito

insecenacijo pa je izdelal slikar Zelenko Karel. Prireditev je bila izvedena štirikrat ob docela razprodanih dvoranah; razen tega smo gostovali v Žalcu, Soštanju in v Rogoški Slatini, povsod z velikim uspehom.

Kmalu za tem je sledila monstre prireditev »Hej partizan« našega skladatelja Radovana Gobca ter »Slovenska pesem« — zborovska, masovna recitacija. »Hej partizan« smo izvajali po raznih mestih okrožja, z zborovsko recitacijo pa smo v Celju prvič predložili občinstvu to stran odrskega podajanja in scensko moč masovnih nastopov na polju zbornih recitacij.

Ojunačeni nad tem uspehom smo spet krepko poprijeli za delo in v zvezi z drugimi umetnostnimi odseki priredili »Teden ljudske kulture«. Slikarska in kiparska razstava je pokazala mnogo posrečenih in vrednih del. Večina razstavljenih del je nosila pečat, naše osvobodilne borbe.

Festival pevskih zborov iz Celja in okrožja v okviru tega tedna je pokazal izredno razumevanje in ljubezen do slovenske pesmi ter tudi tostransko povezanost Celja z ostalimi kraji in mesti okrožja.

Samostojne večere v okviru kulturnega tedna sta še priredila šahovski in literarni odsek. Na literarnem večeru smo razen starih izgrajenih literatov spoznali tudi mnogo mladih, veliko obetajočih talentov. Celjska Glasbena Matica je priredila koncert, ki je pod vodstvom Dušana Sancina predstavil mnogo mladih pevcev in glasbenikov ter tako nudil dokaz, da je Celje tudi na glasbenem polju močno razgibano.

Prodoren uspeh je dosegla tudi uprizoritev Cankarjeve drame »Kralj na Betajnovci« v režiji Fedorja Gradišnika, ki je po premijeri doživela še pet ponovitev.

Za zaključek »Tedna ljudske kulture« so v režiji Milana Stanteta izvedli Lančev pesniški cikel »Živa kri« celjski dijaki, kot masovno recitacijski zbor, ki je ob glasbeni spremljavi in ob scenskih efektnih na razvalinah Doma ljudske prosvete v Celju prikazal vso trnjevo pot našega naroda za časa okupacije.

Od nadaljnjih večjih odrskih prireditev moramo omeniti predvsem Golarjevo »Vdovo Rošlinko«, ki je bila v režiji Jožeta Tomažiča do danes že devetkrat odigrana v Celju in po okrožju.

Celjski Rdeči križ je priredil v okviru tedna Rdečega križa meseca novembra veliko in uspelo akademijo.

To bi bile izmed mnogih prireditev le najpomembnejše. Vendar ne smemo prezreti tudi nastopov, ki so jih celjski gledališčniki, glasbeniki in člani ostalih kulturno-umetnostnih panog izvedli v obliki manjših nastopov, bodisi v Celju, bodisi po okrožju, najzadnje v Laškem, kjer so člani celjskega okrožnega gledališča gostovali s samostojnim pestrim sporedom v korist zimski pomoči naši vojski, pozneje pa ista skupina v rudarskem Senovem. Pri vseh teh nastopih je bila ponovno izražena želja — pridite spet!

Pri mnogih naših prireditvah je z ljubeznijo sodelovala tudi naša vojska, ki je tudi po tej strani dokazala svojo tesno povezanost s civilnim prebivalstvom.

Z ozirom na žalostno dejstvo, da v Celju pravega gledališkega odra nimamo — staro celjsko gledališče je v razpadu! — dalje, da je okupator uničil vsó gledališko garderobo, kuliserijo in ostale potrebščine, je naše delo zelo otežkočeno. Kljub temu nismo in ne bomo klonili! Nasprotno, — z uprizoritvijo »Revizorja« in drugih kvalitetnih del, ki so že v pripravi, hočemo dokazati, da je možno kulturno - prosvetno udejstvovanje tudi ob nezadostnih sredstvih, čeprav v skrčenem obsegu. Istočasno pa hočemo s temi predstavami neposredno opomniti vse merodajne na nujnost pravega in dostojnega Talijinega hrama. Pričakujemo, da bo javnost naše delo, naš trud in našo ljubezen do odrske umetnosti, kakor tudi do ostalih umetnostnih panog pravilno razumela in nam dajala na tej poti vso svojo oporo.

Milan Stante.